МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ, МАРКЕТИНГУ ТА БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: ЕКОНОМІЧНА ЕКСПАНСІЯ КНР ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СВІТОГОСПОДАРСЬКІ ПРОЦЕСИ

Здобувача вищої освіти бакалаврського рівня, 4 курсу, групи МЕБ-21-1,
спеціальності 292(Міжнародні економічні відносини),
освітня програма (Міжнародні економічні відносини)

Ардєлян Анастасія Євгенівна
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник Коляда Олена Володимирівна
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Гарант освітньо-професійної програми Пелінська Ірина Василівна
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри _____
протокол від «6» 06 2025 р. №8

Завідувач кафедри Фаєнок Тетяна Миколаївна
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2025

Реєстрація №47 06.06.25р. _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 97 12.06.25 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Дергач А. В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ Лозгачов Д.О
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Бєлікова І.Б
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Кашеда О.В
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст кваліфікаційної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	28		Кашура О.В.
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	9		
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	47		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		Дорош Т.З. Бейнько Кашура О.В. Деревянко
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	10		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	97		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	ЄКТС Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
97	A	5	12.06.25	Дорош Т.З. Бейнько Кашура О.В. Деревянко

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Б	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

Навчально-науковий інститут/факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра економічної політики, маркетингу, та бізнес-аналітики
Спеціальність міжнародні економічні відносини
Освітня програма міжнародні економічні відносини

Затверджую
Завідувач кафедри Лазаренко Д.О.

«17» 09 2024

Завдання на кваліфікаційну роботу

здобувачу вищої освіти

Лельошиної Анастасії Євгенівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи
Економічна експансія КНР та її вплив на світогосподарські процеси
Затверджена наказом ректора від «10» 02 2025 № 197
2. Строк здачі закінченої роботи 25.04.2025
3. Цільова установка
визначення сутності та впливу економічної експансії
Мета роботи: дослідження економічної експансії, здійснюваної КНР в контексті зростання її економічного впливу на світовій арені
Об'єкт дослідження економічна експансія Китаю
Предмет дослідження міжнародні відносини, які виникають внаслідок економічної експансії
База дослідження монографії, наукові праці
4. Вихідні дані до роботи статистичні дані, звіти міжнародних організацій, Держстату, Міністерства економіки України
5. Перелік графічного матеріалу 5 таблиць, 14 рисунків
6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)
Розділ 1 Теоретичні засади економічної експансії у

світовій економіці

1.1. Сутність, завдання та механізми реалізації економічної експансії Китаю

1.2. Вектори та прояви економічної експансії Китаю у контексті його зовнішньоекономічної стратегії

Розділ 2. Практичні аспекти економічної експансії КНР

2.1 Аналіз стану зовнішньоекономічної діяльності Китаю на сучасному етапі

2.2. Оцінка впливу економічної експансії Китаю на світове співтовариство

Розділ 3 Перспективи та проблеми розвитку економічної експансії КНР

7. Календарний план виконання кваліфікаційної роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів ро	
		За планом	Факти
1	2	3	4
1.	Вибір теми, складання плану	до 01.11.2024	01.11.2024
2.	Підготовка першого розділу	до 10.12.2024	10.12.2024
3.	Підготовка другого розділу	до 01.02.2025	01.02.2025
4.	Підготовка третього розділу	до 10.03.2025	10.03.2025
5.	Доопрацювання роботи	до 25.04.2025	25.04.2025
6.	Перевірка на плагіат	до 02.05.2025	02.05.2025
7.	Попередній захист	02.05.2025 - 09.05.2025	
8.	Допуск роботи до захисту	10.05.2025	10.05.2025
		9. Захист 02.06.2025 - 15.06.2025	12.06.2025

8. Дата видачі завдання «17» 09 2024

9. Керівник кваліфікаційної роботи _____ (підпис) О. В. Ганцуз (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ (підпис) Васильєвою (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ (підпис) Альошина А.Е (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Економічна експансія КНР та її вплив на світогосподарські процеси

У даній роботі здійснено ґрунтовний розгляд різних наукових підходів до визначення поняття «експансія», із особливою увагою до його трактування в контексті міжнародних економічних відносин. Проведено систематизацію основних напрямів і форм здійснення економічної експансії у зовнішній політиці Китайської Народної Республіки. Зокрема, висвітлено такі аспекти, як розширення ринків збуту, інвестування у стратегічні галузі економік інших країн, придбання активів за кордоном та просування китайських стандартів у світовій економіці.

Детально проаналізовано сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності Китаю шляхом вивчення обсягів та структури його зовнішньої торгівлі, основних торговельних партнерів, а також тенденцій в імпорті та експорті товарів і послуг. Особливу увагу приділено аналізу ініціативи «Один пояс, один шлях» як однієї з ключових стратегій глобальної економічної присутності КНР. Розкрито особливості реалізації цієї ініціативи в різних регіонах світу, її цілі, механізми фінансування та політичні наслідки для країн-учасниць.

На основі глибокого аналізу вищезазначених аспектів визначено основні переваги та можливості для України у сфері торговельно-економічної співпраці з Китаєм. Серед них відзначено потенціал для зростання українського експорту аграрної та промислової продукції, залучення інвестицій у транспортну та енергетичну інфраструктуру, а також можливість використання китайських фінансових ресурсів для реалізації великих інфраструктурних проєктів. Водночас окреслено ризики, пов'язані із залежністю від одного партнера, дисбалансами у торговельному обміні та потенційним політичним тиском.

У завершальній частині роботи запропоновано низку практичних рекомендацій щодо оптимізації й подальшого розвитку торговельно-

економічної співпраці між Україною та Китаєм. Зокрема, наголошено на необхідності диверсифікації економічних зв'язків, активізації участі у багатосторонніх торговельних ініціативах, розвитку національної інфраструктури відповідно до потреб глобальної торгівлі та посиленні позицій України на регіональних і світових ринках.

Ключові слова: експансія, Китай, зовнішньоекономічна діяльність, торгівельна політика, «Один пояс, один шлях».

Кваліфікаційна робота містить 54 сторінки, 5 таблиць, 14 рисунків, список використаних джерел з 42 найменувань.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2024-2025 р.

Рік захисту кваліфікаційної роботи: 2025 р.

ANNOTATION

China's economic expansion and its impact on world economic processes

This paper provides a thorough examination of various scientific approaches to the definition of the concept of ‘expansion’, with a special focus on its interpretation in the context of international economic relations. The author systemises the main directions and forms of economic expansion in the foreign policy of the People's Republic of China. In particular, the author highlights such aspects as expansion of sales markets, investment in strategic sectors of other countries' economies, acquisition of assets abroad and promotion of Chinese standards in the global economy.

The author analyses in detail the current state of China's foreign economic activity by studying the volume and structure of its foreign trade, its main trading partners, as well as trends in imports and exports of goods and services. Particular attention is paid to the analysis of the ‘One Belt, One Road’ initiative as one of the key strategies of China's global economic presence. The author describes the peculiarities of the implementation of this initiative in different regions of the world,

its goals, financing mechanisms and political implications for the participating countries.

Based on an in-depth analysis of the above-mentioned aspects, the author identifies the main advantages and opportunities for Ukraine in the field of trade and economic cooperation with China. These include the potential for growth in Ukrainian exports of agricultural and industrial products, attracting investment in transport and energy infrastructure, and the possibility of using Chinese financial resources to implement large infrastructure projects. At the same time, the risks associated with dependence on a single partner, imbalances in trade exchange, and potential political pressure are outlined.

The final part of the paper offers a number of practical recommendations for optimising and further developing trade and economic cooperation between Ukraine and China. In particular, the author emphasises the need to diversify economic ties, intensify participation in multilateral trade initiatives, develop national infrastructure in line with the needs of global trade, and strengthen Ukraine's position in regional and global markets.

Keywords: expansion, China, foreign economic activities, trade policy, "One Belt, One Road".

The qualification work contains 54 pages, 5 tables, 14 figures, a list of sources used with 42 titles.

Year of completion of the qualification work: 2024-2025.

Year of defense of the qualification work: 2025.

Факультет податкової справи, обліку та аудиту

Кафедра економічної політики, маркетингу та бізнес-аналітики

Довідка про перевірку дипломної роботи на академічний плагіат

№ п/п		
1.	П.І.П. автора роботи	Альошина Анастасія Євгенівна
2.	Група	МЕБ-21-1
3.	П.І.П. наукового керівника	Коляда О.В.
4.	Тип роботи, що перевіряється (курсова, дипломна робота (проект))	Дипломна робота
5.	Назва роботи, що перевіряється	Економічна експансія КНР та її вплив на світогосподарські процеси
6.	Рік написання роботи	2025 рік
7.	За результатом перевірки оригінальний текст в роботі складає (%)	97 %
8.	Іншим процентам відповідають (пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним)	% цитувань – 1,49% % схожості – 3,0%

Відповідальна особа Пілевич Д.С.
(П.І.Б.)

Відгук керівника випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

випускна кваліфікаційна (дипломна) робота здобувача вищої освіти Державного податкового університету гр. МЕБ 21-1 Альошиної Анастасії Євгенівни на тему: «Економічна експансія КНР та її вплив на світогосподарські процеси» виконана на належному теоретичному та практичному рівнях.

До недоліків можна віднести: незначні порушення при оформленні роботи, зокрема при посиланнях на джерела інформації та оформленні літературних джерел, описовість, однак зазначені недоліки суттєво не впливають на якість роботи.

В цілому, випускна дипломна робота рекомендується до захисту з позитивною оцінкою.

Керівник випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи _____ 25.04.25
(підпис) (дата)

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу
Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота здобувача вищої освіти Альошиної А. Є.

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «6» 06 2025 №8 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Т. М. Паянок

РЕЦЕНЗІЯ
на випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу

здобувача вищої освіти Державного податкового університету
Альошиної Анастасії Євгенівни
на тему: «**Економічна експансія КНР та її вплив на світогосподарські процеси**»

Актуальність теми. Розвиток сучасних світогосподарських процесів надав можливість посилювати торговельно-економічну співпрацю держав. Однак економічне зростання деяких держав часто відбувається за рахунок інших і здебільшого всупереч їх інтересам. Дослідження сучасних тенденцій економічної експансії окремих в сучасних умовах визначає актуальність даного дослідження.

Наукова новизна. Проведено теоретичне дослідження економічної експансії, здійснюваної КНР в контексті зростання її економічного впливу на світовій арені.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. Проведений аналіз теоретичного та статистичного матеріалу відповідає встановленим вимогам та в повній мірі розкриває поставлені у вступі завдання. У випускній роботі в повній мірі наочно зображені тенденції та динаміка розвитку предмету дослідження.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, установи, організації, МФУ України. В роботі описані перспективи розвитку економічної експансії КНР в світі. Теоетичні висновки та узагальнення, які викладені в роботі Альошиної Анастасії Євгенівни можуть бути використані для подальших досліджень з даного напрямку.

Наявність недоліків. До недоліків можна віднести, зокрема, описовість. Також, можливо було б розробити математичну модель подальшого економічного розвитку КНР. Однак зазначені недоліки суттєво не впливають на якість випускної кваліфікаційної (диплломної) роботи Альошиної Анастасії Євгенівни.

Загальний висновок і оцінка роботи. Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота студентки групи МЕБ 21-1 Альошиної Анастасії Євгенівни на тему «Економічна експансія КНР та її вплив на світогосподарські процеси» відповідає встановленим вимогам та рекомендується до захисту з позитивною оцінкою.

Рецензент

к.е.н., доцент, заступника декана
факультету фінансів та цифрових технологій _____ Г.С.Мельничук

«02» 06 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП……..…….10

РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПАНСІЇ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ……..…..……12

1.1 Сутність, завдання та механізми реалізації економічної експансії Китаю…….…..…….12

1.2 Вектори та прояви економічної експансії Китаю у контексті його зовнішньополітичної стратегії…….…….…….19

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПАНСІЇ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ…….……..…23

2.1 Аналіз стану зовнішньоекономічної діяльності Китаю на сучасному етапі…….……..……..23

2.2 Оцінка впливу економічної експансії Китаю на світове співтовариство …….……29

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПАНСІЇ КНР…….……..….39

ВИСНОВКИ……..…….47

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність теми. Активний розвиток глобалізаційних процесів поглиблює торговельно-економічну співпрацю держав, посилює їх взаємозалежність та економічне зростання. Проте, подібне економічне зростання держав часто відбувається за рахунок інших і здебільшого всупереч їх інтересам. Такі процеси супроводжуються поняттям «експансія», яке є складним і багатогранним, тому потребує ретельного дослідження. Особливо важливим це питання є тоді, коли до цього процесу вдається держава-лідер світової економіки – Китайська Народна Республіка. КНР – друга за обсягом економіки держава у світі, тому очевидно що внутрішні процеси Китаю та його зовнішньоекономічна політика суттєво впливають на світову економіку загалом.

Ступінь розробки проблеми у спеціальній літературі. Важливий внесок у дослідження зростаючої ролі та впливу Китаю, зокрема його зовнішньоторгівельної діяльності, для міжнародного суспільства зробили: А. Фіано, Б. Шрешта, К. Лілі, К. Чен та інші. Також дослідницьку роботу з цього питання проводили і вітчизняні науковці, такі як: О. Шепотило, О, Ніколаєва, Ч. Веньлян, В. Кіктенко, Л. Українець.

Метою роботи є дослідження економічної експансії, здійснюваної КНР в контексті зростання її економічного впливу на світовій арені.

Відповідно до мети роботи були поставлені та вирішені наступні **завдання**:

- розкрити зміст поняття «експансія»;

- дослідити механізми, які застосовує КНР для реалізації економічної експансії;

- визначити особливості ініціативи «Один пояс, один шлях» як основного методу глобальної інтеграції;

- розглянути прояви та напрями економічної експансії Китаю;

- проаналізувати поточний стан зовнішньоекономічної діяльності КНР;

- виокремити ключові регіони впливу китайської експансії;

- дослідити можливі перспективи розвитку та основні бар'єри для економічної експансії КНР.

Об'єкт дослідження. Економічна експансія Китаю.

Предмет дослідження. Міжнародні відносини, які виникають внаслідок економічної експансії.

Інформаційна база. Теоретичною базою роботи є монографії, підручники «Міжнародні економічні відносини». Основою для написання дипломної роботи є результати наукових праць вітчизняних та закордонних науковців. Джерелами інформації для практичної частини роботи є статистичні дані та звіти міжнародних організацій з їх офіційних сайтів, інтернет-ресурсів Держстату України та Міністерства економіки України, статистичні відомості державних органів країн світу та інших доступних інтернет-джерел.

Методи дослідження. Дослідження проведено за допомогою системного підходу вивчення економічних процесів. В процесі виконання було використано: загальнонауковий метод, метод наукового пізнання для якісного збору інформації, метод аналізу та синтезу, метод порівняння, аналітичний та статистичний методи для формування практичної частини роботи, метод систематизації (формування єдиної системи з безлічі інформаційних ресурсів), графічний метод для створення діаграм та графіків на основі залученої інформації.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПАНСІЇ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

1.1 Сутність, завдання та механізми реалізації економічної експансії Китаю

Економічна експансія – це динамічне явище, яке охоплює спектр факторів взаємодії міжнародного характеру країн, організацій та корпорацій.

Економічна експансія – політика, яка спрямована на розширення сфери впливу однієї країни на чужі території та ринки, що здійснюється добровільно або примусово. Експансія може здійснюватися як економічними методами, наприклад, вивезення капіталу та демпінг, так і методами дипломатичного тиску та збройної агресії. Більш узагальнене визначення даного терміну полягає у тому, що експансія – це поширення економічного впливу країни або фірми за рахунок витіснення інших країн та фірм з ринку, захоплення цього ринку та придбання джерел сировини. Макроекономіка подає економічну експансію як комплекс стратегій з охоплення значної частки ринку, мета яких вихід компанії на світовий ринок [1].

Сутність експансії полягає у поширені впливу країни поза межами національного простору задля збільшення конкурентоспроможності, обсягу доходів та найголовніше – глобальної присутності країни. Економічна експансія має цілеспрямований характер. Найчастіше здійснюється за допомогою торговельних угод, інвестиційних ініціатив, трансферу технологій.

Економічна експансія розглядається як новітній етап розвитку міжнародних економічних відносин, адже на відміну від стандартних форм зовнішньоекономічної діяльності, таких як експорт та імпорт, вона передбачає інтеграцію у світові торгівельні ланцюги, використання іноземних інвестицій та створення виробничих закордонних хабів для формування нових економічних просторів [2].

Економічна експансія переслідує низку цілей, які можуть перетинатися на політичних, економічних та соціальних інтересах країни. Проте, незважаючи на розмаїття цілей експансії, можна виділити найголовніші [3]:

1) Збільшення доходів за допомогою розширення ринків збуту, опанування нових сегментів ринку, урізноманітнення інфраструктури та нарощування виробництва;

2) Посилення впливу у регіональному та глобальному масштабі, що дозволяє створювати власні правила у сфері міжнародної торгівлі та фінансів;

3) Створення нових робочих місць за рахунок виходу на нові ринки, що поліпшує добробут населення, зменшує рівень безробіття та стабілізує внутрішню соціальну рівновагу;

4) Зменшення залежності від внутрішнього ринку країни, що знижує вразливість до економічних шоків всередині країни за рахунок диверсифікації ринків.

Механізми економічної експансії – це комплекс інструментів і заходів посилення впливу на світових ринках. Основними механізмами експансії є [4]:

1) Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) забезпечують вихід на нові факторні ринки та надають доступ до регіонів з перспективою стрімкого розвитку. Прикладом є те, що ТНК розміщують виробничі потужності в країнах з меншою вартістю робочої сили та сировини, що одночасно знижує загальні витрати та надає перспективу довгострокової присутності за рахунок розвитку місцевої інфраструктури;

2) Міжнародна торгівля є основою економічної експансії, адже зростання обсягів експорту, торговельні угоди дозволяють закріпитися на міжнародних ринках та сформувати довгострокові торговельні зв’язки. Прикладом цього механізму експансії є Китай, який за допомогою активного експорту закріпився як провідний глобальний виробник;

3) Впровадження та трансфер новітніх технологій дозволяють зміцнити науково-технологічний потенціал, що створює нові конкурентні переваги;

4) Інтеграція до міжнародних фінансових систем та використання світових фондових ринків є основою фінансової експансії. Цей процес надає можливість мобілізувати капітал, диверсифікувати активи, що знижує фінансові ризики та залучити дешеві кредитні ресурси. Залучення міжнародних фінансових організацій сприяє доступу до фінансування стратегічних проєктів та довіри інвесторів.

5) Багатосторонні торговельні угоди, такі як угоди про вільну торгівлю, митні союзи, інтеграційні об’єднання та партнерства, знижують торговельні бар’єри, спрощують логістичні процеси та формують регіональні ринки, що стає ключовими аспектами для поширення впливу на розвитку експансії.

6) Державна політика, яка включає фіскальні та монетарні заходи, підтримку пріоритетних галузей економіки, стимулювання високотехнологічного сектору, формування сприятливого інвестиційного клімату та розвиток інфраструктури.

Важливим інструментом здійснення економічної експансії є Ініціатива "Один пояс, один шлях", яка являє собою масштабний інфраструктурний проєкт Китаю, спрямований на відновлення історичного Шовкового шляху та створення нових торговельних маршрутів. Він охоплює країни Азії, Африки, Близького Сходу та Європи. Основна мета – поглибити економічні зв'язки між цими регіонами, інвестуючи в будівництво транспортної інфраструктури, такої як дороги, залізниці та морські порти. Проєкт передбачає залучення 70 країн і міжнародних організацій. Китай прагне використати свої технологічні та промислові ресурси для формування нового типу глобалізації, де він відіграватиме ключову роль. Очікується, що проєкт буде завершено до 2049 року [5].

Новий шовковий шлях основується на створенні двох основних коридорів. Перший, "Економічний пояс Шовкового шляху", пролягає суходолом, з'єднуючи Китай із Західною Азією та Європою через Центральну

Азію. Другий, "Морський шовковий шлях XXI століття", охоплює морські шляхи через Індійський океан, Південно-Китайське море та Південно-Тихоокеанський регіон. Ці два коридори, сухопутний і морський, формують єдину мережу, що об'єднує три континенти: Європу, Азію та Африку. Мета полягає в тому, щоб перетворити ці три континенти на єдиний економічний простір, сприяючи торгівлі та економічному розвитку.

Ініціатива "Один пояс, один шлях" реалізується через шість ключових економічних коридорів, кожен з яких має своє стратегічне значення: «Новий сухопутній міст Євразії», Китайсько-монголо-російський економічний коридор, економічний коридор Китай – Центральна Азія –Західна Азія, коридор Китай – Індокитай, Китайсько-Пакистанський коридор, економічний коридор Бангладеш – Китай – Індія – М'янма [6].

Існує багато дискусій щодо справжніх мотивів Китаю в реалізації стратегії "Один пояс, один шлях". Оскільки офіційні заяви не містять чітко визначених цілей, експерти схиляються до думки, що стратегія має гнучкий характер. Це дозволяє Китаю адаптувати свої цілі та результати відповідно до мінливої політичної та економічної ситуації. Іншими словами, відсутність жорстких зобов'язань дає Китаю можливість коригувати напрямок і масштаби проєкту залежно від його власних інтересів та змін у глобальному середовищі.

При реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» Китай переслідує низку важливих цілей. По-перше, найочевиднішою ціллю є розширення експорту, адже для світового поширення китайських товарів необхідним є скорочення розриву між Сходом і Заходом, що зменшить обсяг транспортних витрат. Зовнішня торгівля Китаю на 90% поставляється морем, а американський військовий флот контролює морське узбережжя і в будь-який час може зупинити торговельні потоки з Китаю, тому другою і не менш важливою метою є диверсифікація сухопутних шляхів експорту. Завдяки швидкому розвитку комунікацій, електронної комерції, інтернет-банкінгу, промислових комп'ютерних мереж можливе захоплення нових ринків збуту

для китайського експорту. Таке розширення торговельних можливостей Китаю супроводжується формуванням величезної торговельної мережі, що також несе позитивні наслідки для КНР. Адже, для обслуговування такої кількості торговельних потоків раціональним є запровадження єдиної фінансової системи, що формує наступну мету КНР – створення валютної зони китайського юаня [6].

Завдяки реалізації даної програми Китай збільшує обсяг прямих іноземних інвестицій і переходить від експорту товарів до вихідного інвестування з метою зміцнення своєї геопросторової присутності. Наслідком інвестування за кордон є створення спільних підприємств, що передбачає залучення робочої сили з Китаю. Тобто, створення нових робочих місць для китайських фахівців зменшує тиск на ринок праці КНР, що є також позитивним фактором, який переслідує Китай [7].

Китай прагне укласти угоди про вільну торгівлю з країнами, що беруть участь у проєкті "Один пояс, один шлях". На сьогоднішній день Китай вже має 12 таких угод, зокрема з Сінгапуром, Пакистаном, Швейцарією та іншими країнами. Крім того, ведуться переговори з Японією, Південною Кореєю, Австралією та іншими. Ці угоди мають не лише економічне значення, але й геополітичне. Розвиток торгівлі, що супроводжує розширення інфраструктури, допомагає стабілізувати регіони, що межують з Китаєм, і запобігти потенційним конфліктам. Зокрема, Центральна Азія, яка історично була зоною напруженості для Китаю, отримує нові, модернізовані транспортні маршрути. Це зміцнює позиції Китаю в регіоні та гарантує безпечне транспортування енергетичних ресурсів. Таким чином, Китай використовує стратегію "Один пояс, один шлях" для досягнення як економічних, так і геополітичних цілей, зміцнюючи свою роль на світовій арені. Інфраструктурні проєкти, і як наслідок розвиток торгівлі Китаю прискорять процес інтернаціоналізації китайського юаня, зменшуючи роль долара США в міжнародній торгівлі. Ціль Китаю – зробити цей економічний пояс територією

з потужною фінансовою інтеграцією та накопиченням капіталу, а також з простим і безперешкодним обміном валюти. Слід зауважити, що китайський юань все ширше використовується в сусідніх від нього країнах: Монголії, Казахстані, Узбекистані, В'єтнамі і Таїланді [7].

Програма "Один пояс, один шлях" не обмежується лише транспортною інфраструктурою. Вона також передбачає розвиток сільського господарства. Для цього Китай планує зменшити економічний розрив між бідними та розвиненими регіонами країни. Це дозволить створити більш збалансовану сільську економіку, де всі регіони матимуть рівні можливості для розвитку.Ініціатива обіцяє розширення можливостей для інвестування та розвитку відповідних секторів економіки. Нині багато країн страждають від нестачі коштів і технологій в інфраструктурі та галузях промисловості. Китай же пропонує можливості для міжнародного трансферу ноу-хау. У сучасних умовах інвестиційні та зовнішньоторговельні перспективи Китаю міцніють.

Щоб максимально використовувати свої виробничі потужності, Китаю необхідно забезпечити стабільне постачання сировини та енергоресурсів. У цьому контексті проєкт "Один пояс, один шлях" відіграє ключову роль. Розбудова Шовкового шляху дозволить Китаю задовольнити зростаючий попит на енергоносії та сировину шляхом створення нових газопроводів і морських портів у Центральній та Південній Азії. Це забезпечить стабільне постачання необхідних ресурсів для китайської промисловості.

Хоча експорт вже не є основним драйвером економіки Китаю, його зовнішня торгівля залишається важливим індикатором світових тенденцій. У 2023 році Китай продемонстрував значне позитивне сальдо торгівлі, яке, за прогнозами, продовжить зростати завдяки розширенню ініціативи "Пояс і Шлях" та позитивним перспективам торговельних партнерів. Прямі іноземні інвестиції Китаю також свідчать про зростання конкурентоспроможності його компаній та їхній експортний потенціал.

Такий швидкозростаючий вплив Китаю означає експансію його моделі розвитку. Дана програма може посилити домінування Китаю у світовій економіці й прискорити перетворення на ключового гравця у міжнародній торгівлі. Ініціатива «Пояс і Шлях» також могла б зміцнити присутність Китаю на Африканському континенті, зменшивши вплив Європи і США. У довгостроковій перспективі ініціатива може призвести до зростання впливу країн Індійського океану та формування нового геоекономічного трикутника: Китай – Індія – Африка. Ініціатива «Пояс і Шлях» відкриває можливості для формування нового етапу глобалізації, в якому центральним суб'єктом є Китай. Однак домінування Китаю викликає занепокоєння щодо можливості поширення китайського соціального і політичного режиму в інші країни світу.

Розширення економічного впливу також може мати на меті зміцнення саме політичної позиції. Наприклад, накопичення активів в окремих регіонах може впливати на прийняття політичних рішень та питання економічної безпеки. Тобто, економічна експансія може стати інструментом досягнення ширшого діапазону стратегічних цілей, включаючи посилення лідерства, створення сприятливих умов для політичного діалогу та гарантування національної безпеки. Важливим аспектом сучасної економічної експансії є її функціонування в умовах глобальної залежності національних економік. Технологічна революція та процес цифровізації створює підґрунтя для ще більшої взаємопов’язаності країн. В таких умовах учасники економічної експансії вдаються до «коопетації» – одночасної співпраці та конкуренції. Наприклад, країна інвестує активи в економіку іншої країни з метою залучення її до спільних проєктів, і одночасно конкурує з місцевими виробниками на внутрішньому ринку [8].

Економічна експансія завдяки торгівлі, інвестиціям та трансферу технологій створює нові промислові кластери, підвищує продуктивність праці та впливає на розподіл потужностей між регіонами, що суттєво може змінити структуру світового господарства. Також, відбувається розподіл потоків

капіталу, логістики та збуту, що має прямий вплив на світові ціни та курси валют. У перспективі це перерозподіляє глобальні ролі і спеціалізації держав, що створює нові світові центри економічного тяжіння.

Отже, економічна експансія – це складний багаторівневий процес, спрямований на досягнення стратегічних, економічних та політичних цілей. Вона реалізується через систему механізмів, що включає прямі іноземні інвестиції, торговельні зв'язки, впровадження новітніх технологій, розвиток інфраструктури. Економічна експансія є засобом впливу на світогосподарські процеси, формування правил глобального простору. Економічна експансія повна викликів і ризиків, та незважаючи на це, вона відіграє фундаментальну роль у процесах сучасної економіки.

1.2 Вектори та прояви економічної експансії Китаю у контексті його зовнішньополітичної стратегії

Протягом останніх десятиліть китайська економічна модель, яка поєднує ринкові принципи з сильним державним втручанням, привертає увагу світових економістів. Після ініціації політики «реформ та відкритості» Ден Сяопінем наприкінці 1970-х, Китай здійснив значний перехід від централізовано-планової до ринково-орієнтованої економіки, зберігаючи активний державний контроль. Ця унікальна комбінація, яку називають «соціалістичною ринковою економікою з китайською специфікою», де держава виступає як регулятор і стратегічний планувальник, а приватний сектор залишається ключовим фактором зростання, значною мірою сприяла швидкій економічній експансії Китаю та його інтеграції в глобальну економіку. Основною відмінністю китайської моделі від традиційного капіталізму є збереження практики довгострокового прогнозування, що

втілюється у системі п'ятирічних програм. Незважаючи на зростаючу значущість ринку, уряд продовжує здійснювати істотний вплив на розподіл ресурсів, регулюючи напрямки промислової політики та інвестицій. Державні компанії як і раніше відіграють провідну роль у стратегічних секторах, таких як фінанси, енергетика, транспорт, гарантуючи економічну стійкість. Такий підхід забезпечує оперативне реагування на глобальні виклики, адаптацію до зовнішніх шоків та підтримання високих темпів зростання. Розвиток приватного сектора, особливо після 2001 року, сприяв диверсифікації та конкурентоспроможності національного господарства. Тобто, китайська модель економіки поєднала переваги планової та ринкової систем [9].

Значущою складовою китайської економічної моделі є приділення особливої уваги технологічному прогресу та інноваціям. Програма «Made in China 2025», запущена у 2015 році, націлена на трансформацію країни з «всесвітньої фабрики» на глобальний інноваційний центр високотехнологічного виробництва. За останні роки китайські корпорації все частіше інвестують кошти в науково-дослідні роботи (R&D), робототехніку, альтернативні джерела енергії, штучний інтелект та інші перспективні галузі. Даний процес модернізації формує умови для збільшення доданої вартості виробництва, зменшення залежності від імпорту технологій та створення нових конкурентних переваг. Більше того, інноваційна спрямованість сприяє залученню кваліфікованих фахівців зі всього світу, створенню науково-технологічних центрів та інтернаціоналізації китайських корпорацій, що у свою чергу створює високу конкуренцію для провідних дослідницьких центрів США, Європейського Союзу та Японії. Пріоритетом Китаю є досягнення технологічної незалежності. Для цього країна активно інвестує у власні науково-дослідні центри, промислові парки та стартапи, щоб зменшити залежність від західних технологій. Ця стратегія дозволить Китаю зберегти конкурентоспроможність та бути готовим до можливих торговельних обмежень і санкцій [10].

Одним із новітніх стратегічних напрямків, окреслених у 14-му п'ятирічному плані, є ідея «подвійної циркуляції», що передбачає оптимальний синтез внутрішнього та зовнішнього обігу товарів, послуг і капіталу. Причинами виникнення даної концепції були глобальна нестабільність, торговельні протиріччя та пандемічні ризики. Вся сутність підходу: зробити внутрішній ринок головним локомотивом зростання, збільшити купівельну спроможність населення, стимулювати розвиток інноваційних галузей і внутрішнього споживання, одночасно підтримуючи відкритість економіки та присутність Китаю на світовому ринку. Завдяки «подвійній циркуляції» країна може одночасно зміцнювати свою внутрішню економіку та економічну незалежність, і одночасно користуватися перевагами глобалізації. Це робить її економіку менш вразливою до зовнішніх економічних проблем, дозволяє диверсифікувати ризики та сприяє довгостроковому та стійкому розвитку.

У зв'язку зі зростанням своєї економічної могутності, Китай робить активні кроки для того, щоб юань став резервною міжнародною валютою. Це включає в себе поступову дедоларизацію міжнародних транзакцій, розвиток альтернативних платіжних систем, таких як заміна SWIFT, та зміцнення позицій Китаю в глобальній фінансовій системі. Таким чином, Китай реалізує своє стратегічне бачення багатополярної фінансової системи, де він відіграє центральну роль. Завдяки збереженню жорсткого державного контролю над фінансовою системою, Китай може обмежувати спекулятивні рухи капіталу, ефективно спрямовувати фінансові ресурси у стратегічно важливі галузі та забезпечувати макроекономічну стабільність загалом. Це досягається через державну власність на банки, узгоджену з урядом кредитну політику та стабільний курс юаня [11].

Успішна китайська економіка стикається з викликами, такими як старіння населення, регіональна нерівність, соціальні очікування, технологічна конкуренція та екологічні проблеми. Для їх подолання Китай

активно розвиває "зелену" економіку, переходить на чисту енергію та впроваджує екологічні норми. Ці стратегії спрямовані на вирішення внутрішніх проблем кліматичних змін та забруднення довкілля, одночасно закріплюючи лідерство Китаю у сфері екологічних технологій.

Рис 1.1 Напрями економічної експансії Китайської Народної Республіки

Джерело: складено автором на основі [11,12]

Отже, китайська модель економічного розвитку демонструє ефективність завдяки поєднанню планування, державного регулювання та відкритості до ринку. Водночас країна стикається з викликами, такими як старіння населення, екологічні проблеми та зростаюча технологічна конкуренція. Однак завдяки інвестиціям у «зелену» економіку, розвиток інноваційних технологій і зміцнення внутрішнього ринку Китай має всі передумови для збереження економічного лідерства та адаптації до нових глобальних викликів.

РОЗДІЛ 2.
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПАНСІЇ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

2.1 Аналіз стану зовнішньоекономічної діяльності Китаю на сучасному етапі

Зовнішньоторговельні відносини це важливий об’єкт регулювання, адже є способом надходження валюти до країни, що є чинником економічної безпеки та матеріальною складовою для міжнародного співробітництва та економічного розвитку країни. Зовнішня торгівля - це особливий сектор економіки, який складається з системи підприємницьких структур, що здійснюють реалізацію товарів та послуг на закордонних ринках і навпаки, реалізують зарубіжні товари на національному ринку. Причинами такого взаємного обміну продукцією є економічний розвиток держав, обмеженість виробничих можливостей і ресурсі. При здійсненні цього обміну відбувається також обмін та освоєння нових технологій, що є головним аспектом у зовнішньоторговельній діяльності КНР та явищі експансії.

У 2020 році світ зіткнувся з економічними, енергетичними та продовольчими проблемами через пандемію коронавірусу. Показники зовнішньоекономічної діяльності КНР на той період значно впали, так наприклад, за даними СОТ загальний обсяг торгівлі товарами скоротився на 8%, а експорт послуг – на 21%. Та незважаючи на економічну кризу, наразі економіка КНР досягає рекордних показників. Так, зовнішньоторговельний оборот Китаю за підсумками 2024 року склав 6,1 трлн. дол. США, тобто в порівнянні з попереднім роком зріс на 5%. КНР залишається у групі лідерів світового експорту: частка КНР в порівнянні з 2023 роком зросла на 7,5% і становить 3,54 трлн. дол. США. В той час, як імпорт становив 2,56 трлн. дол. США, що на 2,3% більше за показники попереднього року [13].

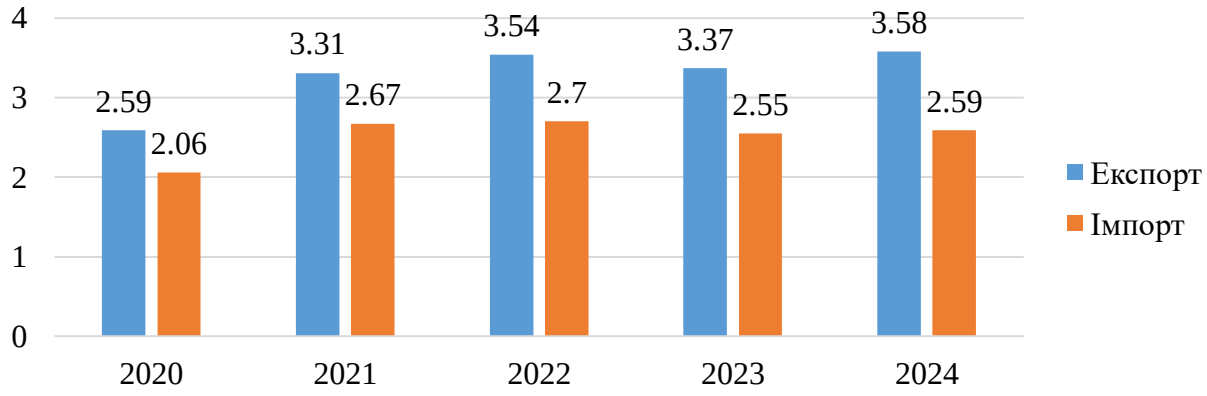

Рис. 2.1 Обсяги зовнішньої торгівлі КРН за період 2020-2025 рр., трлн. дол. США

Джерело: складено автором на основі [13]

Основними напрямками зовнішньої торгівлі КНР є партнерство з США та ЄС. Звичайно, зовнішньоторговельна товарна структура Китаю відповідає його географічному положенню, тому стабільно високі позиції у торгівлі займають також сусідні азійські країни, такі як Тайвань і Гонконг, що розглядаються як партнери із зовнішньої торгівлі Китаю, Японія та Республіка Корея. Проте, необхідно зауважити, що на тлі глобального уповільнення економіки, експорт до США знизився на 21,8% у 2023 році, до ЄС – на 12,3%, а до Японії на 1,6%. Натомість збільшився на 9% обсяг експорту до країн АСЕАН, хоча обсяг і залишається невеликим в порівнянні з основними країнами-партнерами Китаю [14].

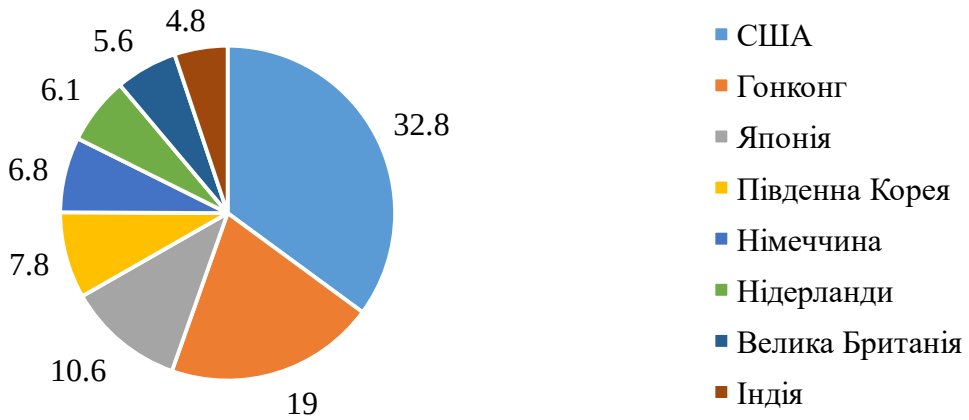

Рис. 2.2 Географічний розріз експорту товарів з КНР у 2024 р., %

Джерело: складено автором на основі [14]

Провідними напрямками експорту товарів є США з часткою 1161 млрд. дол. США, Гонконг із часткою 672 млрд. дол. США, Японія - 375 млрд. дол. США, Південна Корея - 276 млрд. дол. США, Німеччина - 240 млрд. дол. США, Нідерланди - 215 млрд. дол. США, Великобританія із часткою 198 млрд. дол. США, Індія із часткою - 169 млрд. дол. США.

Щодо структури зовнішньої торгівлі, то у 2024 році вона характеризувалась наступними особливостями. Найбільшою товарної групою експорту КНР є машини та електронне обладнання. Вартість експортованого обладнання Китаєм у 2024 році склала 1407,04 млрд. дол. США. Також важливою групою товарів для китайського експорту є транспортні засоби загальною вартістю 192,50 млрд. дол. США. Третьою за величиною вартості товарною групою є промислова продукція, в тому числі пластикові вироби. Її вартість склала 131,45 млрд. дол. США. Вироби з металу та сталі – 201,07 млрд. дол. США. Хімічні речовини, в тому числі мінеральна продукція, у 2024 році експортувалися на суму 205,91 млрд. дол. США. Важливою групою структури експорту є текстиль, вартість експорту якого у 2024 році сягнула 168,49 млрд. дол. США. Тобто, більшу частку експорту КНР займає машинне устаткування, промислова продукція та текстильні вироби [15].

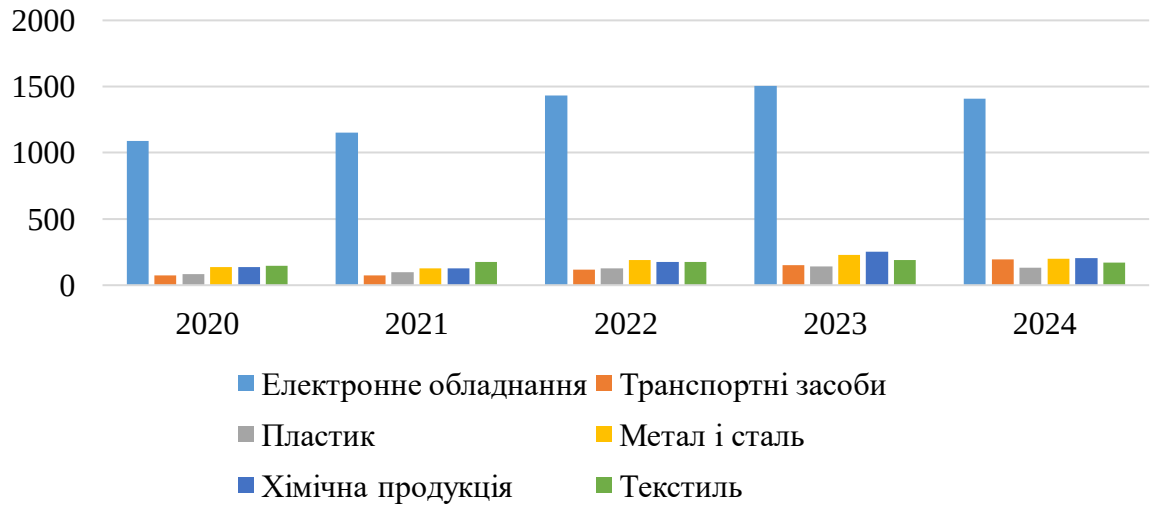

Рис 2.3 Структура експорту КНР, млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [16]

Що ж стосується структури імпорту Китаю, то провідні позиції займають електрообладнання – 745,92 млрд. дол. США, паливні продукти – 515,91 млрд. дол. США, руди – 237,38 млрд. дол. США, дорогоцінні метали та каміння – 114,01 млрд. дол. США.

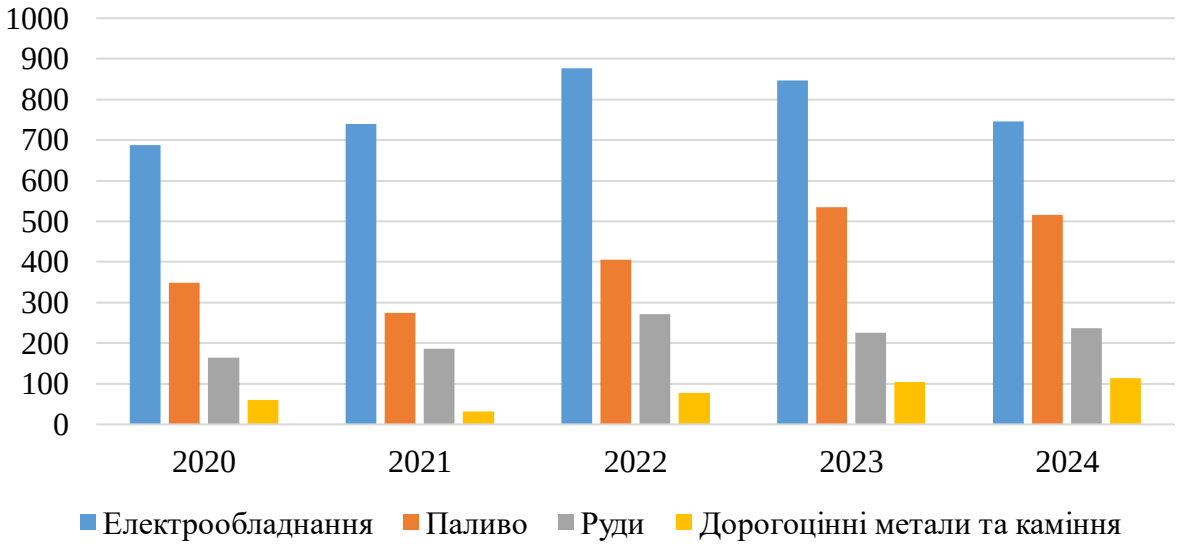

Рис 2.4 Структура імпорту КНР, млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [17]

Стратегічним напрямком розвитку економічної експансії Китаю є співпраця з країнами Африки. Китай є найбільшим торговельним партнером Африки. Обсяг торгівлі сягнув рекордних 295 млрд. дол. США у 2024 році, що на 6,1% більше за попередній рік. Після різкого спаду обсягів торгівлі у 2020 році через поширення пандемії, Китай у швидкому темпі відновив торговельну діяльність з Африкою, тому наразі спостерігається систематичне щорічне зростання торгівлі. Таким чином за останні п’ять років обсяг торгівлі між КНР та Африкою зросла на 40,3%. Серед африканських країн, найбіліші обсяги торгівлі припадають на Південну Африку – 52,4 млрд. дол. США, Нігерію - 21 млрд. дол. США та Єгипет – 17,3 млрд. дол. США.

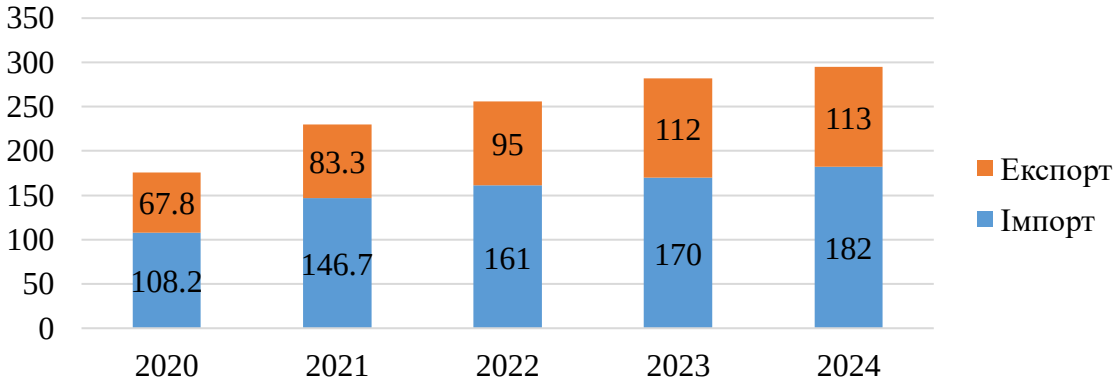

Рис. 2.5 Обсяг торгівлі між Китаєм та Африкою, млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [18]

Латинська Америка є важливим партнером для Китаю, адже є концентрацією стратегічних ресурсів, таких як нафта, літій, мідь, що дозволяє Китаю диверсифікувати власну сировинну базу. Саме тому, Латинська Америка є об'єктом інтересу Китаю як торговельний партнер. За останні п'ять років обсяг торгівлі зріс на 36,5% [19].

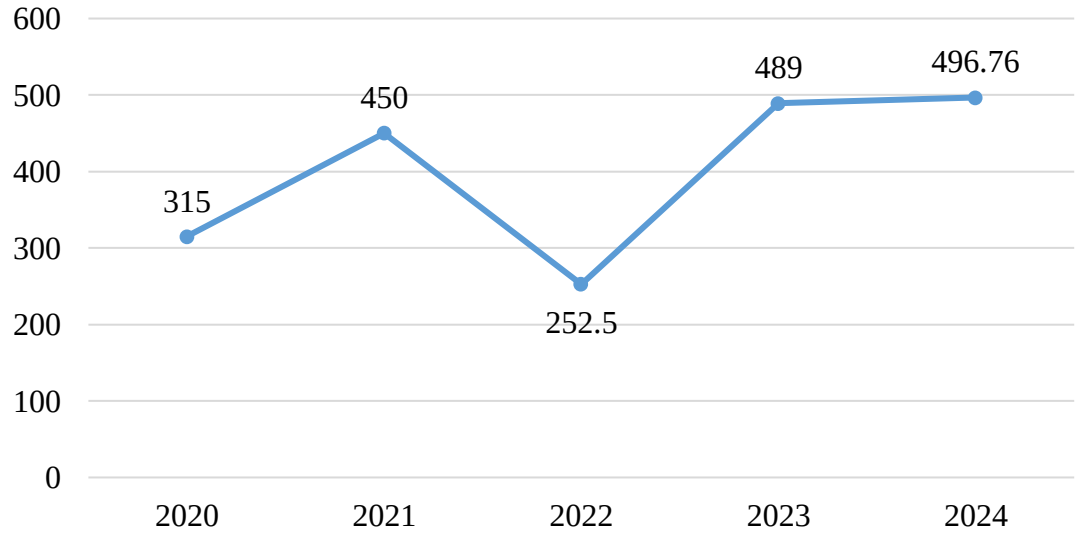

Рис. 2.6 Обсяг торгівлі між Китаєм і країнами Латинської Америки, млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [19]

КНР є важливим фактором впливу на регіональні об'єднання, в тому числі і МЕРКОСУР. Присутність КНР у добувних галузях одночасно розширює їх економічні можливості та посилює боротьбу за контроль за стратегічними активами.

Регіональне всеосяжне економічне партнерство – найбільша в світі торговельна угода, яка охоплює майже третину економіки світу. Ключовим учасником даного об’єднання є Китай. Саме за допомогою цієї угоди Китай формує торговельні правила і стандарти у Азіатсько-Тихоокенському регіоні та спрощує митні процедури, що забезпечує йому стабільний доступ до ринку. Для країн АСЕАН торгівля з КНР – це змога збільшити експорт сировини і промислових товарів. У 2023 році торгівля з АСЕАН склала 15,9% від загального обсягу торгівлі Китаю. Рекордний показник спостерігався в 2022 році, тоді загальний обсяг торгівлі АСЕАН з Китаєм склав 975,34 млрд. дол. США.

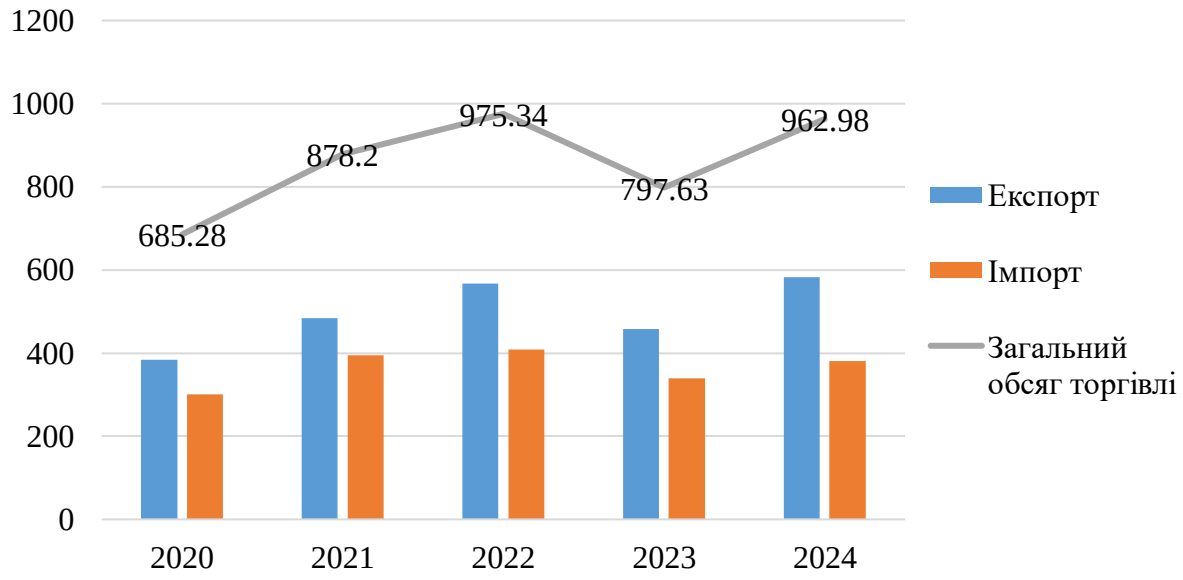

Рис. 2.7 Обсяг торгівлі КНР з країнами АСЕАН, млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [20]

АСЕАН залишається важливим джерелом імпорту сільськогосподарської та енергетичної продукції для Китаю. Майже весь імпорт пальмової олії в Китай надходить з Індонезії та Малайзії. Китайський імпорт тваринних, рослинних або мікробних жирів і олій склав 8,12 млрд доларів США. Такі країни, як Індонезія і М'янма, також входять до числа найбільших джерел вугілля і олов'яної руди для Китаю. Імпорт Китаєм мінерального палива, олій і продуктів їхньої перегонки склав 72,44 млрд доларів США у 2023 році.

Таблиця 2.1

Основні статті експорту та імпорту Китаю в країни АСЕАН

Імпорт		Експорт	
Категорія	Вартість, млрд. дол. США	Категорія	Вартість, млрд. дол. США
Електричні машини та обладнання	117,15	Електричні машини та обладнання	128,66
Мінеральне паливо	72,44	Ядерні реактори, машини та механічні пристрої	64,94
Залізо і сталь	18,66	Мінеральне паливо, нафтопродукти	20,05
Фрукти та горіхи	11,54	Пластмаси	18,50
Резина	9,49	Залізо і сталь	18,01
Пластмаси	9,17	Органічні хімікати	14,13
Руди	8,30	Транспортні засоби	13,06

Джерело: складено автором на основі [20]

За даними Міністерства торгівлі Китаю, станом на липень 2023 року обсяг накопичених двосторонніх інвестицій між Китаєм і країнами АСЕАН перевищив 380 млрд доларів США.

Отже, аналізуючи попередні дані, можна зробити висновок, що загалом структура експорту та імпорту Китаю не зазнала критичних змін за останні п’ять років. Лідируючі товарні групи залишаються також незмінними. Можна простежити повільне, але стабільне зростання обсягів торгівлі Китаю, попри світові економічні кризи, що свідчить про невразливість китайської економіки до зовнішніх економічних шоків та зростання економічної сили. Також, за останні п’ять років простежується незмінна зацікавленість Китаю регіонами Африки, Азії та Латинської Америки, що підтверджується стабільним, а то і зростаючим характером обсягів взаємної торгівлі.

2.2 Оцінка впливу економічної експансії Китаю на світове співтовариство

Розвиток економічної експансії КНР відбувається на тлі зростання геополітичного суперництва та торговельних воїн. Так, наприклад, в процесі торговельної війни між Китаєм та США, що почалась у 2018 році, владою США, та в подальшому владою Китаю, були застосовані низка митних тарифів та обмежень, що призвело до тимчасового скорочення торговельних потоків.

Проблема напруження у відносинах між двома світовими наддержавами – Сполученими Штатами Америки та Китайською Народною Республікою – має тривалу історію. Вашингтон систематично звинувачував Пекін у застосуванні недобросовісних економічних практик, серед яких: масштабне державне субсидування національних компаній, маніпулювання валютним курсом юаня, порушення прав інтелектуальної власності та політика демпінгу для розширення частки на глобальних ринках. Згідно з даними Міністерства торгівлі США, втрати американської економіки внаслідок недобросовісної конкуренції з боку КНР щороку перевищували 200 мільярдів доларів США.

Після глобальної пандемії COVID-19 та в умовах триваючої війни в Україні Сполучені Штати ініціювали перегляд міжнародних ланцюгів постачання з метою зменшення залежності від китайських виробників, особливо у стратегічно важливих секторах, таких як виробництво напівпровідників, зелена енергетика та військові технології. За підсумками 2024 року обсяг товарообігу між КНР та США досягнув приблизно 585 мільярдів доларів США. При цьому Китай утримує значний позитивний торговельний баланс: обсяг експорту до США склав 440 мільярдів доларів, тоді як імпорт американських товарів до КНР – лише 145 мільярдів доларів. Структура китайського експорту до США переважно включає смартфони, комп’ютери, літій-іонні акумулятори, різноманітні іграшки та ігрові консолі. Проте спектр товарів є значно ширшим: китайські виробники експортують до США продукцію від дрібних металевих виробів до великогабаритної побутової техніки [21].

У сфері нетарифного регулювання Китай вдався до обмежень експорту рідкоземельних металів і ініціював антимонопольні розслідування стосовно

китайських підрозділів американських компаній. В умовах торговельного протистояння спостерігається тенденція до посилення нетарифних бар'єрів, включаючи заборони на експорт та обмеження інвестиційної діяльності. У квітні 2025 року уряд США оголосив про безпрецедентне підвищення мит на імпорт китайських товарів до 104%, що на 50% перевищує попередні ставки. Це рішення розглядається не лише як економічний захід, а й як частина стратегії з протидії основному глобальному суперникові. У відповідь уряд КНР підвищив тарифи на імпорт американських товарів до 84%, що істотно більше, ніж раніше запроваджені 34%.

Очікується, що нові обмежувальні заходи завдадуть суттєвого удару по високотехнологічному експорту Китаю, особливо в сегментах електромобілів, акумуляторних батарей, мікрочипів і розумних пристроїв. За попередніми оцінками, китайські компанії можуть втратити понад 30 мільярдів доларів США у 2025 році. Уповільнення темпів економічного зростання КНР до рівня 3,8% прогнозується як одне з наслідків цієї торговельної ескалації. З боку США очікуваним є підвищення цін на 16%. Додатково слід зазначити, що нова хвиля тарифних заходів негативно вплинула й на європейські ринки, які вже перебували під тиском, спричиняючи їх подальше падіння після оголошення Китаєм нових тарифів на американську продукцію [22].

Наслідком таких дій є обумовлена потреба в диверсифікації експортних потоків та тіснішій кооперації з іншими регіонами, тому Китай активізував торговельну діяльність у регіонах, де його вплив є стабільно зростаючим і зараз: Південно-Східна Азія (АСЕАН), Латинська Америка й Африка. Ці регіони поступово стали новими центрами для китайських інвестицій, інфраструктурних проєктів та торгівлі, що створює умови для зміцнення партнерських зв'язків. Таким чином, у 2021 році найбільшим за обсягом торгівлі партнером Китаю були країни АСЕАН (878 млрд. дол. США), що демонструє гнучкість щодо зміни товарних потоків та швидку адаптацію Китаю до зовнішніх змін. Тобто, обмеження з боку головного конкурента – США, є стимулом для пошуку нових ринків та створення диверсифікаційних

стратегій Китаю. Ключовий фактор економічної експансії КНР – конкурентні переваги: масштаб економіки, розвинена виробнича база, технологічний розвиток та інвестиційні ресурси. Активна інвестиційна діяльність у сфері високотехнологічної продукції зміцнює світові позиції Китаю на ринках з високою доданою вартістю. Підтримка стратегічних галузей на державному рівні допомагає Китаю адаптуватися до викликів, що пов'язані з високою конкуренцією та торговельними війнами [24].

Таблиця 2.2

Вплив КНР на регіони світу

Регіон	Товари експорту/ імпорту	Напрямки інвестицій	Економічний ефект	Проєкти
Азія	– Електроніка. – Сировина.	IT-сектор, інфраструктура	Зростання торгівлі; Залежність від імпорту	Залізниця Китай-Європа
Лат. Америка	– Машини; – Мідь. Сільсько-господарська продукція.	Енергетика, сировинні ресурси	Залучення інвестицій у видобуток; Екологічні ризики	Проєкт з видобутку міді у Чилі
Африка	– Промислові товари. – Нафта; Метали.	Енергетична інфраструктура	Розвиток інфраструктури; Боргові ризики	Залізниця Аддис-Абеба-Джибуті

Джерело: складено автором на основі [24-26]

Розвиток інвестиційної діяльності Китаю є не тільки економічним, а ще й геостратегічним явищем, що впливає на ланцюги доданої вартості, структуру глобального ринку та світовий економічний порядок загалом.

Відпочатку Китай був переважно реципієнтом іноземних інвестицій. КНР залучала капітал для того, щоб модернізувати національне виробництво та промисловість. Проте, накопичуючи технологічний потенціал та фінансові ресурси, країна поступово почала інвестувати капітал до інших держав. Важливу роль в інвестиційній діяльності Китаю відіграє програма «Один пояс, один шлях», адже більшість проєктів є складовою саме цієї ініціативи. Наразі ж Китай є одним з 27 найбільших інвесторів серед країн світу.

Наприклад, обсяг вихідних прямих іноземних інвестицій у 2024 році склав 162,85 млрд. дол. США. Китай є лідером за обсягом прямих іноземних інвестицій в регіони Латинської Америки, Азії, Африки, та Європи.

Таблиця 2.3

Найбільші країни-реципієнти прямих іноземних інвестицій КНР, млрд. дол. США

Країна	Обсяг ПІІ (2020)	Обсяг ПІІ (2024)	Зростання, %
Пакистан	25	75	200
Ефіопія	10	30	200
Індонезія	30	73,5	145
Бразилія	28	53,2	90
Кенія	8	36	350

Джерело: складено автором на основі [27]

Звичайно експорт товарів є важливим аспектом партнерства Китаю з Африкою, проте вагому роль також відіграють інвестиційні проєкти інфраструктури та енергетики. Розбудова залізниць, портів та електростанцій в межах ініціативи сприяють покращенню логістики, а отже, і зменшенню транспортних витрат, що розширює доступ для африканських товарів на світовому ринку.

Державні підприємства та фінансові інституції забезпечують доступ до важливих стратегічних ресурсів, таких як нафта, газ та метали, що необхідні для диверсифікації постачань і підтримки економічного зростання країни. Тому, інвестиції надходять у транспортну інфраструктуру, наприклад, порти та залізниці, трубопроводи та електростанції. Звичайно, інвестуються високотехнологічні сектори, в тому числі телекомунікації. Прикладом є Китайська національна нафтогазова корпорація, яка здійснює інвестиції у нафтовидобувні центри в регіонах Африки та Центральної Азії. Або технологічна компанія Huawei, яка надає підтримку регіону Латинської Америки у створенні інфраструктури зв’язку.

Програма «Один пояс, один шлях» є каталізатором інвестиційної діяльності Китаю, адже, за її допомоги, країна створює глобальні логістичні системи та системи комунікаційних технологій. Китай за допомогою системи інвестування здійснює значний вплив на розвиток країн з низьким рівнем доходів. Наприклад, завдяки інвестуванню Китаю в будівництво в Африканському регіоні портів, доріг, залізниць скоротилися транспортні витрати, збільшився рівень зайнятості та полегшився доступ до зовнішніх ринків. Також, КНР здійснює інвестиційну діяльність у галузі цифрової економіки, що забезпечує цифровізацію економік країн Африки, Латинської Америки та Південно-Східної Азії, що позитивно впливає на розвиток електронної комерції та створення інновацій. Тобто, інвестиційна діяльність Китаю має значний вплив на цифрову інтеграцію та перерозподіл технологічних центрів [28].

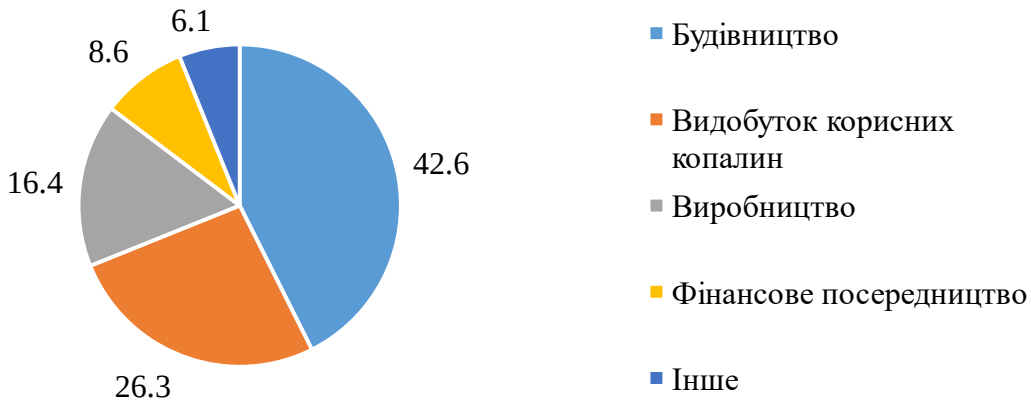

Рис. 2.8 Галузева структура інвестиційної діяльності КНР, %

Джерело: складено автором на основі [26-27]

За реалізації програми «Один пояс, один шлях» Китай надає фінансування для розбудови залізниць, доріг, портів та аеропортів, електростанцій та мереж телекомунікації. В регіоні Африки прикладом є залізниця Аддис-Абеба–Джибуті, вартість якої становила 4 млрд. дол. США. Натомість вона скоротила час транспортування товарів на 30%, що позитивно вплинуло на обсяг експортованої продукції Ефіопії. Іншим прикладом є Китайсько-Пакистанський коридор, який створив близько 700 тис. нових

робочих місць і збільшив на 1,5 % щорічно ВВП країни. Тобто такі проєкти надіють можливість інтегруватися країнам-партнерам Китаю до глобальних торгових ланцюгів.

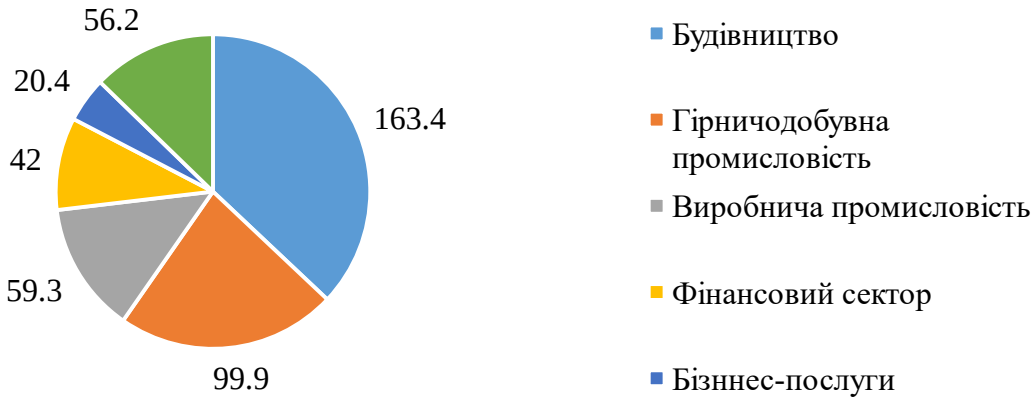

Рис. 2.9 Інвестиційний фонд КНР в Африці за галузями станом на 2024 рік, млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [28-29]

Загалом, китайські інвестиції у африканський континент мають зростаючу динаміку: 2020 рік – 4,1 млрд. дол. США, 2021 рік – 4,99 млрд. дол. США, 2022 рік – 2,09 млрд. дол. США, 2023 рік – 3,96 млрд. дол. США, 2024 рік – 5,3 млрд. дол. США. Серед найбільших реципієнтів китайських інвестицій: Південна Африка, Конго, Ефіопія, Ангола, Замбія та Нігерія.

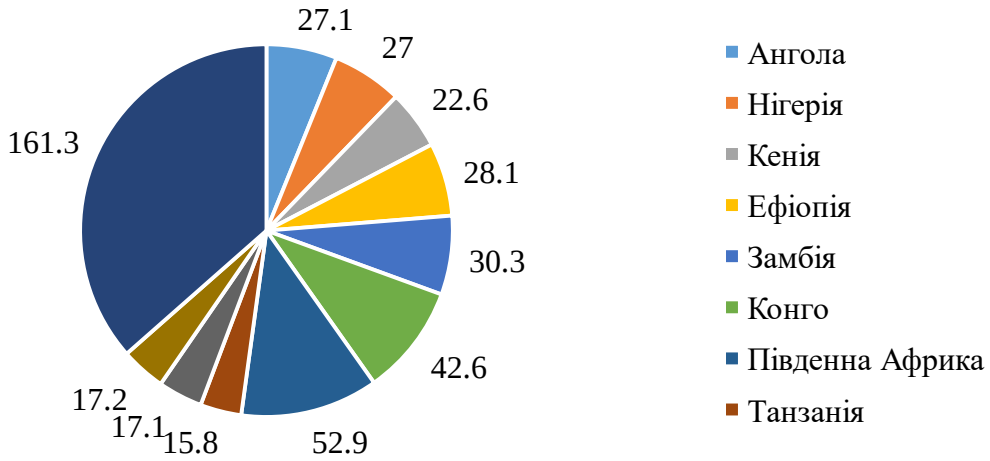

Рис. 2.10 Напрямки інвестицій КНР по країнах станом на 2024 рік, млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [30]

Станом на 2023 рік обсяг інвестицій у регіон Латинської Америки склав 9 млрд. дол. США, що складає 6% від загального обсягу ПІІ КНР. Прикладом є інвестиційний проєкт бразильського енергетичного сектору, що зменшив енергетичну залежність країни на 20% і одночасно дозволив Китаю стати головним постачальником технічного обладнання для Бразилії. Видобуток літію в Аргентині, важливого ресурсу для електромобільної галузі та «зеленої» економіки загалом, вдалося збільшити на 25% також за допомогою залучення технологій переробки з Китаю. Тобто, співпраця таких країн з Китаєм дозволяє їм диверсифікувати економіку, інтегруватися в ринок зеленої енергетики та зміцнити енергетичну безпеку.

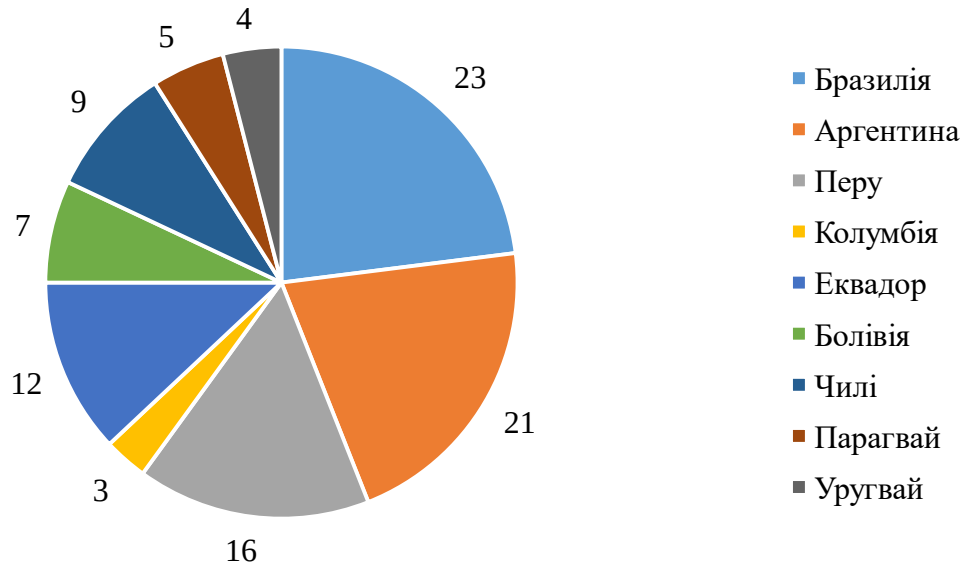

Рис. 2.11 Розподіл інвестиційних ресурсів КНР між країнами Латинської Америки, %

Джерело: складено автором на основі [31]

За 2023 рік прямі інвестиції Китаю в країни АСЕАН склали 18,65 млрд доларів США, що на 5,5% менше, ніж у попередньому році. Ці інвестиції становили 11,4% від загального потоку іноземних інвестицій Китаю і 15% від потоків ПІІ в Азію. Станом на липень 2023 року Китай створив в АСЕАН понад 6500 підприємств прямих інвестицій, в яких працюють понад 660 000 іноземних робітників.

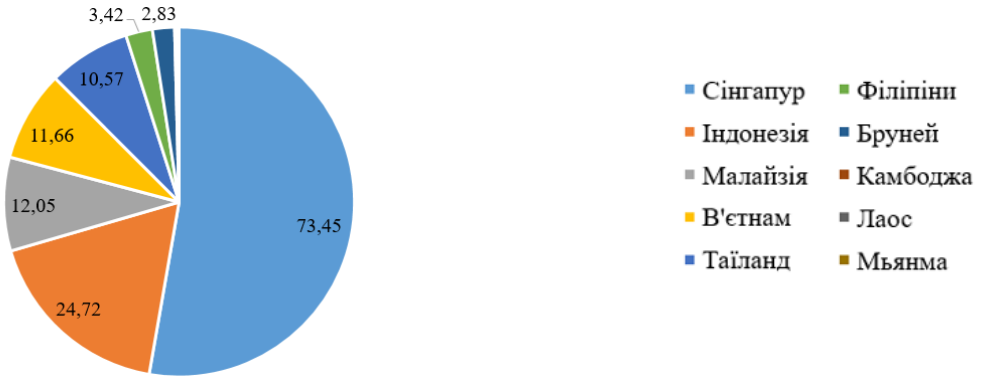

Рис. 2.12 Китайські інвестиції в країнах АСЕАН станом на 2023 рік, млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [32]

Сінгапур став найбільшим одержувачем китайських інвестицій в АСЕАН, залучивши 8,3 млрд. дол. США. Інвестиції були в основному спрямовані в оптову та роздрібну торгівлю, виробництво, фінанси та інші сектори. Індонезія займає друге місце – 4,55 млрд. дол. США переважно в обробній промисловості, гірничодобувній промисловості, виробництві та постачанні електроенергії, теплової енергії, газу і води. В'єтнам став третім за величиною отримувачем інвестицій – 1,7 млрд. дол. США, зосереджених на виробництві, оптовій торгівлі та роздрібній торгівлі.

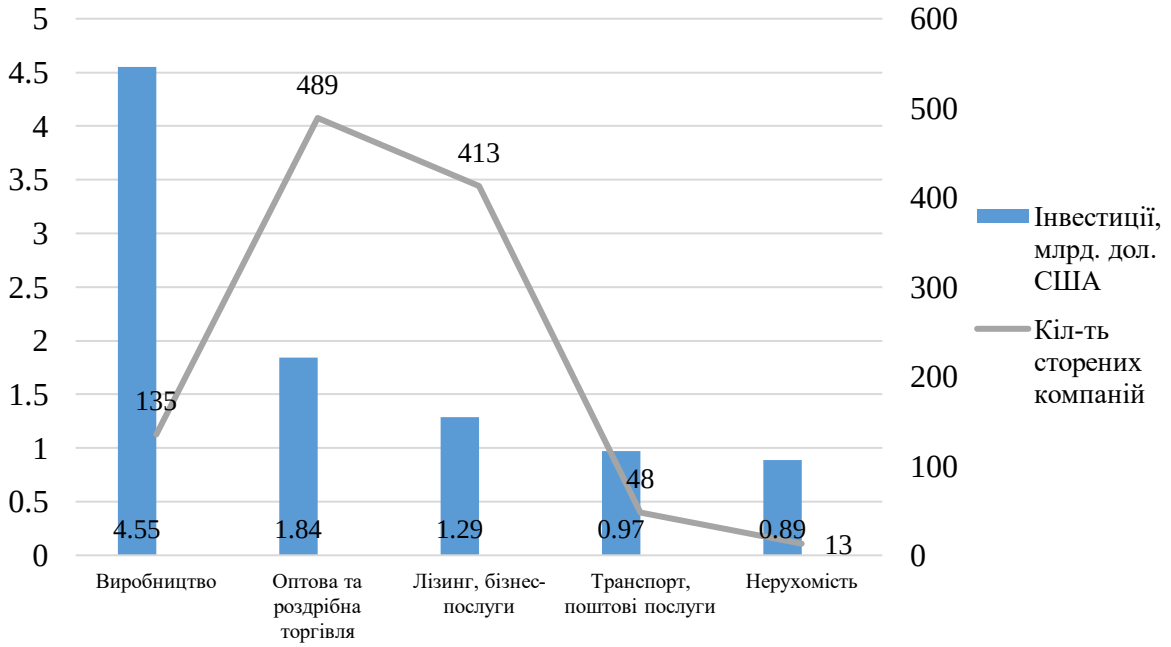

Рис. 2.13 Провідні галузі для інвестицій КНР у країни АСЕАН

Джерело: складено автором на основі [33]

Виробництво було основним сектором китайських інвестицій в АСЕАН – 8,21 млрд. дол. США. Основними напрямками цих інвестицій стали Індонезія, В'єтнам, Сінгапур і Малайзія. Сектор оптової та роздрібної торгівлі отримав 4,2 млрд. дол. США інвестицій, гірничодобувний сектор отримав 1,81 млрд. дол. США. З огляду сукупного запасу за галузями, обробна промисловість лідирувала з 49,28 млрд. дол. США. Значні інвестиції також залучили будівництво, фінансові послуги, транспорт, складування, поштові послуги, гірничодобувна промисловість, сільське господарство, лісове господарство, тваринництво та рибальство.

Активна інвестиційна діяльність Китаю викликає стурбованість в міжнародних організацій і західних країн. Виникає питання щодо прозорості фінансування, екологічних стандартів, захисту інтелектуальної власності та умов конкуренції, а також втрати суверенітету і зростання залежності від капіталу Китаю країн-реципієнтів через боргове навантаження.

Інвестиційна діяльність КНР створює підґрунтя для нових ланцюгів доданої вартості, інфраструктурного розвитку та цифровізації країн світу. Інвестиції – це важлива стратегія китайської економічної експансії, яка підсилює геоекономічну позицію Китаю, адже створює нові напрямки для розвитку країн з низькими рівнями доходів. Найбільшим викликом для успішної реалізації інвестиційної політики Китаю є геополітичне напруження з США, тому розвиток цієї діяльності напряму залежить від рівня збалансованості та стійкості економічної співпраці між Китаєм та світовою спільнотою.

РОЗДІЛ 3.
ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПАНСІЇ КНР

Китайська економічна експансія базується на низці інструментів, таких як участь у світових фінансових інституціях або інвестиції. Проте, вона стикається з рядом обмежень, що сповільнюють її темп та зменшують ефективність. Такими є внутрішні обмеження, наприклад, демографічні, структурні або екологічні проблеми, а також зовнішні, такі як торговельні конфлікти, технологічні обмеження та геополітична напруга. Головним серед внутрішніх факторів є структурний дисбаланс у національній економці Китаю. Актуальним для Китаю є питання продуктивності державних підприємств та ефективності розподілу ресурсів. Гальмівним фактором є залежність від інвестицій у нерухомість та інфраструктуру, а також кредитні ризики та великий рівень корпоративної заборгованості обмежує можливості інвестування за кордоном [34].

Щодо демографічної ситуації, то вона також може мати негативний вплив на експансію, адже зменшення робочої сили через старіння населення заважає зберігати високу продуктивність та довгострокове економічне зростання. До того ж, зменшення працездатного населення тисне на системи пенсійного забезпечення та соціального захисту, що зменшує кількість ресурсів для зовнішніх інвестиційних проєктів. Шляхом вирішення даних проблем може бути роботизація й автоматизація виробництва і впровадження штучного інтелекту для сфери послуг. Проте, залучення штучного інтелекту та роботів не може цілком замінити людський капітал, адже кваліфіковані спеціалісти необхідні для керування складними технологічними процесами. Якщо проблема старіння населення не буде вирішена, то країни з більш молодшим та динамічним населенням матимуть конкурентні переваги порівняно з Китаєм.

Серйозним внутрішнім фактором, який знижує темпи експансії, є екологічні проблеми, які виникають через індустріальне зростання, такі як забруднення повітря, ґрунтів та вод. Вони вимагають залучення інвестицій у «зелені» технології та посилення екологічних стандартів, що стає джерелом додаткових витрат. Критично важливими факторами наразі є перехід до екологічно сталого розвитку та зростаюча увага суспільства до кліматичних змін. Наразі, КНР прагне зменшити викиди парникових газів і скоротити залежність від викопного палива, тому інвестує у відновлювальну енергетику та «зелені» технології. Саме успіх у таких галузях зможе забезпечити лідерські позиції Китаю у ланцюгах вартості «зеленої» економіки. За умови, якщо КНР стане найбільшим експортером і виробником «чистих» технологій, покращиться міжнародний імідж Китаю та посилиться його економічна експансія у нових секторах [35, 36].

Серед зовнішніх чинників найвагомішим є геополітична напруженість, яка провокує торговельні війни, введення взаємних тарифів та інших обмежень, наприклад обмеження на доступ до технологій, що сповільнює модернізацію виробництва і знижує конкурентоспроможність. Потенційними партнерами для країн, що розвиваються є ЄС, Японія, Індія та Австрація, що знижує привабливість Китаю як постачальника капіталу та технологій. Попри зростання КНР, міжнародні фінансові інституції все ще залишаються під впливом країн заходу, а спроби змінити стандарти та норми торгівлі Китаєм стикаються з супротивом з боку США, Японії та ЄС. За сучасних умов технологічна конкуренція стає більш жорстокою. США контролює експорт критично важливих технологій, що уповільнює розвиток високотехнологічного сектору Китаю. Через це сповільнюється інноваційний цикл і збільшується кількість витрат для пошуку альтернативних постачальників та внутрішніх розробок. Через те, що світ рухається в бік створення торговельних і технологічних блоків, які орієнтовані на різні полюси, знижується здатність КНР впливати на глобальні світові процеси. Китай може очолити блок країн, що розвиваються за допомогою інвестування

та інфраструктурних проєктів. Проте, країни можу обмежувати вплив Китаю через конкуренцію у сферах технологій, фінансування та нормативних стандартів. Тобто, перспективи КНР напряму залежать від узгодження інтересів з міжнародними партнерами.

Звичайно, розвиток економічної експансії Китаю тісно пов'язаний з технологіями та інноваціями. КНР стимулює розвиток досліджень та розробок, інвестує у розробку штучного інтелекту, квантових обчислень, біотехнологій та робототехніки. Створення власної високотехнологічної екосистеми, попри технологічні бар'єри західних експортних обмежень, зміцнить позицію Китаю у глобальних мережах виробництва технологій. До того ж важливим чинником протистояння геополітичним викликам є технологічна незалежність, адже спроможність виробляти власне програмне забезпечення та критично важливі складові для промисловості підвищує стійкість до зовнішнього тиску. Більше того, якщо КНР стане основним постачальником технологій у таких сферах як відновлювальна енергетика або штучний інтелект, то інші країни набудуть залежності, що є сприятливою умовою для поширення економічної експансії. Проте, гарантії технологічного прориву Китаю відсутні, адже жорсткий інформаційний контроль, відсутність повної свободи слова, обмеженість наукового обміну уповільнюють інноваційний потенціал країни [37].

Увагу світової громади привертає ще і медійна присутність Китаю. Транслюються боргові кризи, екологічні катастрофи та корупційні скандали, що сприяє формуванню негативного уявлення про експансію Китаю. Наслідком таких негативних прикладів економічної експансії може стати введення жорсткіших екологічних стандартів та вимог до інвесторів, що потребує додаткових витрат на нівелювання ризиків пов'язаних з іміджем.

Існує декілька альтернативних сценаріїв розвитку економічної експансії Китаю [38-39]:

1) Сценарій сталого лідерства полягає у тому, що КНР інвестує у високотехнологічну сферу, впроваджує екологічні зміни, бореться з

демографічною проблемою за допомогою залучення фахівців з-за кордону і автоматизація промисловості. Тоді він утримує провідні позиції в багатьох галузях і визначає світові норми розвитку.

2) Сценарій регіоналізації припускає зменшення глобального впливу Китаю, але отримання абсолютного регіонального лідерства. Даний сценарій програється якщо відбудеться фрагментація світової економіки і збільшиться геополітична напруга, через що Китай вимушений буде зосередитися на створенні економічного блоку у Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

3) Сценарій технологічного застою має два шляхи розвитку подій. Оволодіння Китаєм нових ніш світової економіки за умови подолання технологічних бар'єрів або збереження статусу виробничого гіганта, залежного від іноземної сировини та технологій, якщо бар'єри подолані не будуть.

4) Сценарій екологічного виклику передбачає зменшення ресурсів для здійснення експансії та внутрішню нестабільність як наслідок невдалого вирішення екологічних проблем і кліматичних ризиків.

Таблиця 3.1

Альтернативні сценарії розвитку економічної експансії КНР

Сценарій	Характеристика	Наслідки для Китаю	Наслідки для світу
Стале лідерство	Технологічний прорив, розвинені «зелені технології»	Тривале лідерство, формування світових стандартів	Високі стандарти, стимулювання конкуренції
Регіоналізація	Регіональне лідерство, фрагментація світових ринків	Зниження глобального впливу, фокусування на регіоні Азії	Зменшення темпу глобалізації, блокове протистояння
Технологічний застій	Обмежений доступ до технологій	Залежність від імпорту, сповільнення інноваційного розвитку	Стабілізація світових ролей, зменшення кількості новітніх технологій
Екологічні виклики	Екологічні кризи, витрати на ліквідацію наслідків екологічних катастроф	Зменшення кількості ресурсів для активного здійснення економічної експансії	Зростання цін на ресурси

Джерело: складено автором на основі [39]

Що стосується перспектив співпраці України з Китаєм, то вони напряму залежать від міри ефективності використання можливостей Україною, які виникають під час трансформації світової економіки. Для України Китай може стати джерелом технологій та інвестицій, фінансування проєктів з розбудови інфраструктури, а також основним ринком збуту металургійної та сільськогосподарської продукції. Проте, виклики у вигляді структури торгівлі та інституційних проблем стримують розвиток ділових відносин між Україною та Китаєм. Головним напрямом співпраці є інтеграція України в ініціативу «Один пояс, один шлях». За допомогою географічного розташування Україна може стати логістичним хабом на шляху Китай-ЄС. В перспективі це може дозволити Україні залучити інвестиції у модернізацію дорожньої та залізничної інфраструктури, розвитку портів. Покращення інфраструктури та прозорі умови інвестування допоможуть перетворити Україну з постачальника сировини на учасника світових ланцюгів вартості. При інтеграції в ініціативу, необхідно уникати глибокої боргової залежності за допомогою запровадження чітких норм відбору проєктів, незалежного аудиту, ефективності та прозорості механізму вирішення спорів. Для отримання максимальної вигоди Україні необхідно диверсифікувати експорт, адже переважна частина українського експорту – сировина та напівфабрикати. Розвиток переробних галузей агросектору, створення продуктів з більшою доданою вартістю, розвиток харчової промисловості є перспективним та вигідним шляхом поглиблення співпраці [40].

Підвищити технологічний рівень Україні допоможе співпраця у сфері досліджень та розробки та обмін науковим досвідом. Прикладом такої співпраці є створення центрів технологічної співпраці, що дозволить відійти від простого обміну сировиною і створить сприятливі умови для партнерства у сферах кібербезпеки та штучного інтелекту. Запуск технологічних кластерів та стартапів, розвиток програм академічної мобільності для обміну студентами та науковцями з метою спільних досліджень з китайськими університетами – заходи які Україні потрібно підтримувати для інноваційної

співпраці. Для захисту інтелектуальної власності та прозорості конкуренції необхідно посилити верховенство права та методи боротьби з корупцією, а також покращити систему корпоративного управління. Це допоможе знизити інвестиційні ризики та залучити китайський та глобальний капітал в Україну.

У контексті боротьби з кліматичними змінами співпраця України з Китаєм могла б зачіпати сферу «зеленої енергетики» та відновлювальних джерел енергії, адже Китай – це світовий лідер з виробництва вітрових турбін та сонячних панелей, а їх запровадження в енергосистему України зменшить залежність він імпорту енергоносіїв та збалансує екологічну ситуацію.

Що стосується геополітичного середовища, то Україна перебуває у складній ситуації, адже співпраця з Китаєм має відбутися без негативного впливу на стосунки з іншими діловими партнерами. Китайська експансія має розглядатися як доповнення, яке дозволяє диверсифікувати зовнішні зв'язки та зменшити вразливість до зовнішньоекономічних змін, а не як абсолютна альтернатива курсу євроінтеграції. Можливим рішенням є платформи багатостороннього діалогу з метою координації проєктів, узгодження стандартів якості та вирішення торговельних спорів [41].

Для того, щоб Україна ефективно використовувала потенційні можливості китайської експансії необхідним є формування чіткої стратегії. Ця стратегія може включати інституційні реформи, такі як антикорупційні заходи, посилення правових механізмів та систему захисту інвестицій; визначення пріоритетних галузей, які отримають максимальний ефект від експансії, наприклад, агросектор, ІТ-сектор, сектор машинобудування та енергетичний сектор; розвиток науково-технічних проєктів через стимулювання технічного трансферу, спільних досліджень і навчальних програм; експортну складову стратегії, яка має на меті підтримку вітчизняних експортерів, розробку брендингу та покращення якості експортованої продукції.

Таблиця 3.2

Оцінка українських ринків для збуту в КНР

Сектор	Тенденція попиту в КНР	Конкуренто-спроможність	Умови для виходу на ринок
Аграрний	Зростаюча	Висока	Сертифікація, стабільність поставок
Металургія	Стабільна	Середня	Висока якість, зменшення витрат
Машино-будування	Зростаюча в високо-технологічних секторах	Низька	Технологічні партнерства, інвестування у дослідження та розробку
Інновації та IT-сектор	Стрімко зростаюча	Середня	Освітні програми, інноваційні центри
Харчовий	Повільно зростаючий	Середня	Сертифікація, розвиток брендингу та маркетингу

Джерело: складено автором на основі [41,42]

Саме комплексний підхід забезпечить сталість співпраці, мінімізує ризики політичного тиску та боргової залежності. Сценарії розвитку співпраці можуть варіюватися, наприклад, якщо Україна забезпечить реформування, сприятливий інвестиційний клімат, то можливість залучення китайського капіталу для високотехнологічного виробництва та спільних проєктів підвищить рівень української економіки. Якщо ж вищезгадані проблеми залишаться невирішеними, співпраця буде обмежуватися експортно-імпортними операціями, що не надасть стійкого та довготривалого економічного зростання.

Отже, внутрішні бар’єри: структурні дисбаланси та старіння населення, поєднуються із зовнішніми викликами, такими як торговельні конфлікти, геополітичне суперництво та технологічні обмеження; що робить обмеження китайської економічної експансії системними та багатовимірними. Враховуючи мінливу та складну міжнародну кон’юнктуру, для їх подолання необхідним для КНР є реформування, диверсифікація економіки, нарощення інноваційного потенціалу та забезпечення прозорості закордонних проєктів.

Зміни економічного ландшафту через екологічні кризи, технологічний прорив створюють складність та неоднозначність щодо перспектив розвитку економічної експансії Китаю. З одного боку, завдяки промисловому потенціалу, масштабу ринку та інноваційним амбіціям Китай має багато шансів залишитися важливим гравцем світової економіки. З іншого боку, межі економічного впливу Китаю можуть змінюватися та обмежуватися через демографічні тренди, жорсткі екологічні стандарти та зростання світової конкуренції.

ВИСНОВКИ

Економічна експансія передбачає поширення впливу держави за її кордони для підвищення конкурентоздатності, зростання доходів та посилення глобальної присутності. Цей цілеспрямований процес зазвичай реалізується через торговельні угоди, інвестиції та передачу технологій.

Механізми економічної експансії включають різноманітні інструменти, які допомагають країнам зміцнити свій вплив на світових ринках. Основними з них є прямі іноземні інвестиції, міжнародна торгівля, впровадження новітніх технологій, інтеграція до міжнародних фінансових систем, багатосторонні торговельні угоди та державна політика. Ці механізми дозволяють країнам знижувати витрати, формувати довгострокові торговельні зв’язки, мобілізувати капітал та створювати сприятливий інвестиційний клімат.

Одним із важливих проектів у сфері економічної експансії є ініціатива "Один пояс, один шлях". Цей масштабний інфраструктурний проект має на меті відновлення історичного Шовкового шляху та створення нових торговельних маршрутів, охоплюючи країни Азії, Африки, Близького Сходу та Європи. Китай прагне поглибити економічні зв'язки між цими регіонами та сформувати новий тип глобалізації, де він займе ключову роль.

При здійсненні зовнішньоекономічної експансії, Китай використовує наступні напрямки реалізації: технологічно-інноваційний, фінансовий через зміцнення ролі юаня у світовій фінансовій системі, концепцію «подвійної циркуляції», яка полягає у поєднання внутрішнього та зовнішнього обігу товарів та послуг.

Економічна експансія Китаю, зокрема його зовнішньоекономічна та інвестиційна діяльність, демонструє значний прогрес, незважаючи на виклики, такі як пандемія COVID-19. У 2024 році зовнішньоторговельний оборот КНР, зростаючи на 5% у порівнянні з попереднім роком, досяг 6,1 трлн доларів США. Основними партнерами Китаю залишаються США та ЄС, хоча експорт до цих країн знизився, натомість спостерігається зростання експорту до країн

АСЕАН. Структура експорту Китаю залишається стабільною, з акцентом на машини, електроніку та текстиль, в той час як імпорт зосереджений на електрообладнанні та паливних продуктах.

Китай також активно інвестує в інфраструктуру та технології в інших країнах, що підсилює його геоекономічну позицію. Програма "Один пояс, один шлях" сприяє розвитку глобальних логістичних систем, що позитивно впливає на економіки країн-партнерів, зокрема в Африці, Латинській Америці та Азії. Так, обсяг китайських інвестицій в регіон Африки за останні п’ять років склав 20,4 млрд. дол. США, а в країнах АСЕАН – близько 76 млрд. дол. США. Однак, зростаюча інвестиційна діяльність Китаю викликає занепокоєння щодо прозорості фінансування та екологічних стандартів. В цілому, китайські інвестиції сприяють розвитку нових ланцюгів доданої вартості та інтеграції країн у глобальні ринки, проте супроводжуються ризиками, пов'язаними з борговим навантаженням та екологічними наслідками.

Економічна експансія Китаю демонструє значний прогрес, незважаючи на виклики, з якими країна стикається, такі як технологічні обмеження, демографічні зміни та екологічні проблеми. Зовнішні фактори, включаючи торговельні конфлікти та геополітичну напругу з США, також впливають на темпи розвитку. Для подолання цих обмежень, Китаю необхідно реформувати свою економіку, зменшити державне втручання, підвищити прозорість інвестиційних проектів та забезпечити підтримку збалансованих міжнародних відносин з партнерами. Важливими аспектами є також перехід до екологічно сталого розвитку та інвестиції в "зелені" технології, які можуть покращити міжнародний імідж Китаю.

Для України співпраця з Китаєм може стати джерелом технологій та інвестицій. Але перспективи співпраці визначатимуться здатністю до реформування української економіки, інноваційних систем та інституцій. Китайська експансія пропонує великий спектр можливостей – доступ до великого ринку, інфраструктурні інвестиції, розвиток технологій та «зелених»

секторів. Необхідним, звичайно, є захист економічного суверенітету України, забезпечення балансу та прозорості, дотримання світових стандартів і норм. Таким чином Україна зможе використати ресурси китайської експансії для власного розвитку та зміцнення позицій у світовому економічному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Возний М. І. Характерні риси та види експансії. URL: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2012/Economics/2_118423.doc.htm (дата звернення: 10.03.2024).

2. Українець Л. А. Економічна експансія Китайської Народної Республіки у країни, що розвиваються : дис....д-ра екон. наук : 08.00.02 / Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2020. 596 с.

3. Лісовський О. І., Ільченко В. Ю. Стратегія економічної експансії в умовах глобалізації світового ринку. Інноваційний розвиток та безпека підприємства в умовах неоіндустріального суспільства: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 31 жовт. 2019 р.). Луцьк, 2020. С. 622-624.

4. Дем'яненко Б. Л., Дем'яненко В. М. «Китайська модель (реформ)» («Пекінський консенсус»): причини і сутність стрімкого економічного піднесення Китаю. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2021. №8. С. 165–195. URL: https://doi.org/10.31866/2616-745x.8.2021.249046 (дата звернення 13.03.2025).

5. Неліпа Д. В., Ворона М. П. Геополітичний вимір зовнішньої політики Китаю на пострадянському просторі: повзуча економічна експансія. Політичне життя. 2024. № 2. С. 203–211. URL: https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.2.27 (дата звернення: 13.03.2025).

6. Baniya, Suprabha, Nadia Rocha, and Michele Ruta. 2020. Trade Effects of the New Silk Road: A Gravity Analysis. Journal of Development Economics. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0304387820300420 (дата звернення: 13.03.2025).

7. Bird, Julia, Mathilde Lebrand, and Anthony J Venables. 2020. The Belt and Road Initiative: Reshaping Economic Geography in Central Asia? Journal of Development Economics. URL:

https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S030438782030016X (дата звернення: 13.03.2025).

8. Валігура Н. Ю. Стратегія та доктрина зростання китайського впливу в світі (Strategy and doctrine of increase in chinese influence in the world). Наукові записки студентів та аспірантів. Серія «Міжнародні відносини» Острог, 2020. № 5. 177 с. URL: https://eprints.oa.edu.ua/8255/1/NZ_stud_Mizhnar_ vidnos_Vyp_5_web.pdf (дата звернення 15.03.2025).

9. Довгаль О. А., Довгаль Г. В., Сердюк Г. В. Зовнішня торгівля Китаю в умовах політики зовнішньоекономічної відкритості: чинники та наслідки. Економічний простір, 2022. №177. С. 25–30. URL: https://doi.org/10.32782/ 2224-6282/177-4 (дата звернення: 19.03.2025).

10. Леонов О. Сіючи драконові зуби. Китайська економічна експансія змушує обережніше ставитися до фінансових спокус від Піднебесної.

11. Кузьменко О. Ю. Економічна експансія Китаю та її вплив на світогосподарські процеси: магістер. кваліфік. робота/ Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова – Миколаїв, 2024. С. 8-17.

12. Павліш О. Р. Економічна експансія Китаю та її вплив на світогосподарські процеси. Львівський національний університет природокористування – Дубляни, 2024. С. 15-28.

13. Офіційний сайт Statista. URL: https://www.statista.com/statistics/263775/ gross-domestic-product-gdp-per-capita-in-china/ (дата звернення: 22.03.2024).

14. Офіційний сайт Експортно-імпортного банку Китаю (Ексімбанк Китаю). URL: http://www.eximbank.gov.cn/ (дата звернення: 23.03.2024).

15. China Exports. URL: https://tradingeconomics.com/china/exportsyoy (дата звернення: 31.03.2025).

16. China Exports By Category. Trading Economics. URL: https://tradingeconomics.com/china/exports-by-category (дата звернення: 31.03.2025).

17. Trade profiles 2023. //World Trade organization, 2023. URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/trade_profiles23_e.htm (дата звернення: 25.03.2025).

18. Infographic: Who Are China’s Top Trading Partners in Africa? China Global South Project. URL: https://chinaglobalsouth.com/analysis/infographic-who-are-chinas-top-trading-partners-in-africa/ (дата звернення: 31.03.2025).

19. China-Latin America economic and trade relations achieve leapfrog development. URL: http://www.br-cn.com/static/content/home/mainnews/2023-12-19/1186628034578386917.html (дата звернення: 31.03.2025).

20. Arendse Huld. China-ASEAN Trade and Investment Relations. URL: https://www.china-briefing.com/news/china-asean-trade-and-investment-relations/ (дата звернення: 31.03.2025).

21. Bown C. P. The US–China trade war and phase one agreement. SSRN Electronic Journal. 2021. URL: https://doi.org/10.2139/ssrn.3810026 (дата звернення: 04.04.2025).

22. Марина В., Дарина С., Анастасія В. Торговельна війна між США та Китаєм: масштаби та наслідки для світової економіки. Актуальні проблеми економіки № 7 (265), 2023. С.76-57.

23. Кравець О. Економічне співробітництво КНР і Латинської Америки упродовж 1990-х років – XXI ст. Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI. Випуск 3, 2021-2022. С. 13-21.

24. Польовик С. Інтереси Китаю в Латинській Америці. Борисфен Інтел. 2018. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/06_04_latin/ (дата звернення: 27.03.2025).

25. Pezard S., Flanagan S. J., Harold S. W. and others. China's Strategy and Activities in the Arctic: Implications for North American and Transatlantic

Security. RAND. 2022. Retrieved from: https://www.Rand.org/pubs/research_ reports/RRA1282-1-v2.html (дата звернення: 27.03.2025).

26. Комліченко А. А. Зовнішньополітична стратегія КНР. Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences. 2021, 4 (1). С. 95-104.

27. Торгівля та інвестиції. Офіційний сайт Посольства України в Китайській Народній Республіці. URL: https://china.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/186- torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem/torgivlyata-investiciyi (дата звернення: 26.03.2025).

28. China-Africa bilateral trade data overview. China-Africa research initiative. URL: https://www.sais-cari.org/data-china-africa-trade (дата звернення: 31.03.2025).

29. China Boosts Investments in Africa to $29.2bn, Up 34% in 2024. URL: https://www.ecofinagency.com/finance/0303-46459-china-boosts-investments-in-africa-to-29-2bn-up-34-in-2024 (дата звернення: 31.03.2025).

30. Blaydes, Lisa, and Christopher Paik. 2020. Trade and Political Fragmentation on the Silk Roads: The Economic Effects of Historical Exchange between China and the Muslim East. American Journal of Political Science Forthcoming. URL: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/ajps.12541 (дата звернення: 29.03.2025).

31. Economic and trade cooperation between China and Latin America gives impetus to Latin America's economy. Ministry of Commerce People’s Republic of China. URL: http://fta.mofcom.gov.cn/article/fzdongtai/202412/56242_1.html (дата звернення: 31.03.2025).

32. Офіційний сайт АСЕАН. URL: https://asean.org/china/ (дата звернення: 31.03.2025).

33. China-ASEAN economic and trade cooperation accelerates. China International Import Expo. URL:

https://www.ciie.org/zbh/en/news/exhibition/news/20241125/46989.html (дата звернення: 31.03.2025).

34. d'Hooghe I. China's Public Diplomacy Goes Political. The Hague Journal of Diplomacy. 2021. Vol. 16, 2-3. С. 299–322. URL: https://doi.org/10.1163/1871191x-bja10067 (дата звернення: 04.04.2025).

35. Dale Walton C. The Third Revolution: Xi Jinping and the New Chinese State. Comparative Strategy. 2020. Vol. 39, 5. С. 505–506. URL: https://doi.org/10.1080/01495933.2020.1803714 (дата звернення: 04.04.2025).

36. Williams B. K., Comparing China-US Situation in Industrial Technology Innovation. China–US Science and Technology Competitiveness Assessment Report (2020). 2021. С. 151–184. URL: https://doi.org/10.1142/9789811232176_0006 (дата звернення: 04.04.2025).

37. Король М. М., Парлаг С. В., Стегней М. І. Особливості зовнішньоторговельної політики Китаю в сучасних умовах. Економіка і суспільство. Випуск 20, 2019. С. 53-62.

38. Performance / The British Journal of Sociology. 2020. Vol. 43, 2. С. 299. URL: https://doi.org/10.2307/591470 (дата звернення: 04.04.2025).

39. Godement F. Conclusion: China's Belt and Road Initiative – imagination and reality. The Belt and Road Initiative and Global Governance. 2020. С. 258-262. URL: https://doi.org/10.4337/9781789906226.00019 (дата звернення: 06.04.2025).

40. Bilateral trade between China and Ukraine. URL: https://www.trademap.org/Index.aspx (дата звернення: 06.04.2025).

41. Осташко Т. О. Торговельна політика: перспективи участі України в 122 ініціативі «Один пояс, один шлях». Частина 2: дис. ... д-ра екон. наук: Київ, 2020. 334 с.

42. Китайський економічний слід в Україні. Центр економічної стратегії: аналітична записка. м. Київ, 24 вересня 2021 р. Київ, 2021. С. 65.